

Vad betyder bilvägar för fåglar?

J-O Helldin och Andreas Seiler

Fåglar kan störas av trafikbuller, framför allt i öppen mark. Därför finns det färre fåglar i jordbruksmark nära våra större vägar. Men en väg kan också ha positiva effekter för en del fågelarter, något som kan utnyttjas vid konstruktionen av nya vägkanter.

Fåglar kan, på samma sätt som människan, störas av trafikbuller. Till skillnad från de flesta djur kommunicerar fåglar i stor utsträckning med ljud. Fåglar sjunger för att hävda revir och för att attrahera en partner. De har också olika varnings- och kontaktläten. Detta innebär att fåglar i vägens närhet löper en högre risk att misslyckas med sin häckning eller bli tagna av rovdjur. Eller så undviker fåglarna helt enkelt att uppehålla sig i det vägnära området.

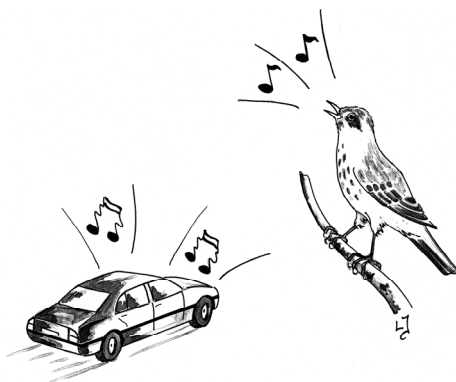
Färre starar intill vägen

De negativa effekterna är störst i öppen mark, där också bullret sprids längst. Flera fågelarter som hör till det öppna jordbrukslandskapet är fåtaligare i en zon längs våra större vägar. Här kan nämnas tofsvipa, sånglärka och stare, vilka alla tre är arter som under en längre tid minskat i landet. Förmodligen beror nedgångarna mest på landskapsförändringar, men det är oklart vilken roll vägtrafiken kan ha i sammanhanget.

Trafiken stör på stora arealer

Storleken på zonen med färre fåglar varierar med bl.a. trafikflöde och hastighet, men är i jordbruksmark, exempelvis längs E 18 och E 20 i Mälardalen, 100 - 300 m på var sida om vägen. Inga stora avstånd kan tyckas, men sammantaget för hela landet blir den totala ytan avsevärd: över 1 300 km² eller ca 2% av den svenska jordbruksarealen hamnar inom denna zon.

Effekterna på fågelfaunan är inte lika tydliga i skogsmark. Några arter är fåtaligare intill större vägar. Bland dessa hittar vi främst utpräglade skogsfåglar, som kungsfågel, tofsmes, korsnäbb och domherre. Kanske hör också mindre vanliga arter, som ugglor och skogshöns, till dem som sällan finns i stora vägars närhet.

Bilarnas "sång" dränker fåglarnas locktoner och varningsrop.

Gulspurv och talgoxe trivs

Några fågelarter är dock talrikare nära vägar. Detta gäller dels några som egentligen hör till det öppna landskapet, t.ex. gulspurv och grönfink, dels skogsarter som talgoxe och lövsångare, som uppskattar öppningar i skogen och ett visst lövinslag, vilket ofta förekommer längs vägar. För det stora flertalet av skogens fåglar fann vi dock inte någon skillnad i förekomst på olika avstånd från väg. Hur detta ska tolkas vet vi idag inte.

Vägens positiva effekter

Kanske är den öppna korridor som vägen utgör betydelsefull i skogslandskapet, medan bullret från trafiken spelar en mindre roll där. Vägar kan stycka upp större skogsområden, till förfång för de

fåglar som behöver sådana. Skyddsvärda skogar bör därför givetvis inte genomkorsas av vägar. Detta måste avgöras från fall till fall, beroende på landskapets utseende och förekomst av sällsynta arter.

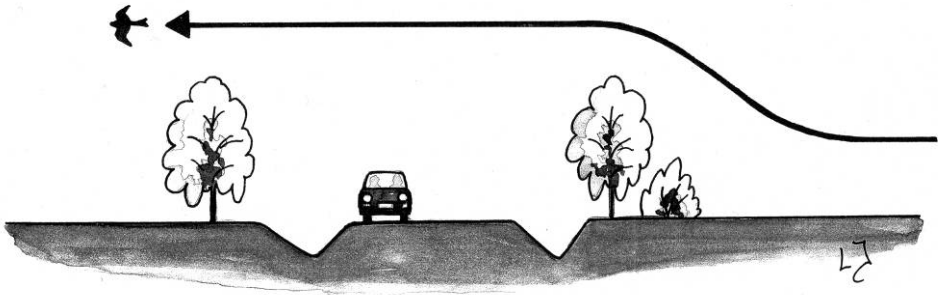
En rad arter uppskattar dock skogsbryn och skogen där intill, med dess större ljusinflöde och mer varierande växtlighet, något som skogens inre sällan erbjuder. En väg kan innebära en ökad variation och man får inte blunda för det faktum att vägar således kan ha positiva effekter, som vi med rätt åtgärder kanske kan få att överväga över de negativa.

Rätt utnyttjade sidoområden

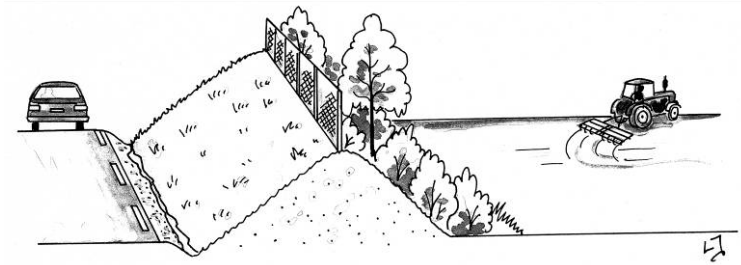

En väg i ett öppet landskap kan därför omgärdas av ett rikt fågelliv, om det intill vägen tillåts finnas sådant det annars råder brist på i omgivningen, såsom ängsmark,

Att gynna det vilda i vägens närhet är en grannliga uppgift, då det inte får leda till ökad kollisionsrisk eller dödlighet hos djuren. Längs vägar omgärdade av högre vegetation blir dock färre fåglar påkörda, eftersom de där korsar vägen på högre höjd. Rätt utformade behöver alltså rikare vägkanter inte innebära fler trafikdödade fåglar.

Illustration: Lars Jäderberg

Vid områden med känsligt fågelliv skulle bullerskärmar kunna anläggas där också nya livsmiljöer för flera olika arter skapas.

Illustration: Lars Jäderberg

buskar, öppna diken eller småvatten. Rätt utformat kan området närmast vägen också fungera som bullerskärm och därmed få en dubbelt positiv effekt.

I flera europeiska länder tillämpas redan dessa idéer och kanske bör sådana åtgärder övervägas även i Sverige, t.ex. på

platser där större vägar tangerar värdefulla fågellokaler. Detta skulle också uppfattas positivt av det rörliga friluftslivet. Att utveckla praktiska riktlinjer för sådana arbeten är en utmaning för samarbetet mellan biologer, landskapsarkitekter och vägingenjörer.

Omarbetning av artikel i *Våra Vägar*, 3/2000
och *SLU JustNu*, 9/2000